

mah i kraće i ekspresivnije, one iste stvarnosti, koje može izraziti artikuliranim riječima. Ali baš ta činjenica daje elementima pokreta u jezičnom izrazu vrlo različite vrijednosti, koje mogu ići od jednostavnog izražavanja emocija do literarnih i uopće umjetničkih efekata.« Svi ovi elementi vrednota govornog jezika, zajedno sa stvarnim kontekstom, ne pojavljuju se i ne ostvaruju se u jezičnom izrazu jedan po jedan, nego su uglavnom sve vrednote govornog jezika zajedno stalno prisutne u većoj ili manjoj mjeri. One time čine uvijek cjelinu izraza, koji se kao cjelina može osjetiti i u cjelini i u svojim dijelovima.

Autor dalje ističe, da su vrednote govornog jezika na višem stupnju omogućile jezičnom izrazu, da se sjedini s muzičkim tonovima i pokretima, koji su također prirodni zvuk i pokret preraden od čovjeka, na drugoj liniji izraza. »Medutim, umjetnički izraz, na osnovi artikuliranih riječi, služi se na području umjetničke misli-izraza posebnim kombinacijama vrednota govornog jezika. Umjetnička misao-izraz razvila je dalje vrednote govornog jezika, koje su se već nalazile na višem stupnju u etapi artikulirane riječi... Povezanost svih elemenata glasa i vrednota govornog jezika, povezanost vrednota govornog jezika i muzike stvorila je *ritam*, osnovu za svaku umjetničku formu-sadržaj... Umjetnik artikulirane riječi uzdići će te mogućnosti vrednota govornog jezika na novi stupanj i približiti, pomiješati glas vrednota govornog jezika s glasom muzike... Tako su umjetnici vrednota govornog jezika, pa i umjetnici jezičnog izraza obuhvatili na izvorima prirodnog zvuka i pokreta svu najdublju problematiku društva, stvorili gigantske ličnosti, formirali svoje misli u najsnažnijem izrazu, obliku.«

Pošto je ovako izložio osnovna načela svojega gledanja na probleme jezičnog izražaja i umjetničkog djela, Petar Guberina u poglavlju o rečenici zaključuje, da su vrednote govornog jezika osnovni

elemenat ljudske rečenice i da bi stoga gramatička analiza rečenice morala počivati na analizi vrednota govornog jezika. U trećem poglavlju autor prelazi na opće leksikološko, morfološko i sintaktičko područje te govori o važnosti vrednota govornog jezika za razumijevanje riječi u najširem smislu. U četvrtom poglavlju knjige pokazuje, kako se teorija o vrednotama govornog jezika i riječi može primijeniti na književni tekst i kako između jezične i umjetničke analize postoje principijelne ograde. I konačno, u petom poglavlju na analizi umjetničkih tekstova Elija Vittorinija, André Gida, Antuna Gustava Matoša i Miroslava Križe primjenjuje «svoj osnovni princip, da se ritam stalno gradi na vrednotama govornog jezika i da on predstavlja osnovni izraz umjetničke, misaono-osjećajne kreacije, u koncepciji i u izrazu.«

Kao što se vidi, Guberina knjiga obrađuje za nas zanimljivo područje jezičnog izraza s pomoću prirodnih elemenata zvuka i pokreta i dolazi do korisnih i dalekosežnih rezultata. Pisana nakon upotrebe obilne suvremene naučne literature o ovom predmetu, potkrijepljena brojnim primjerima iz svjetske i naše književnosti, ova će knjiga vrlo dobro doći svima, koji se zanimaju za probleme ljudskoga izraza. I lingvist, i kritik, i literat naći će u njoj korisnih poticaja. Iako u njoj, razumljivo, nije sadržana sva istina i jedini put za proučavanje jezičnog izraza, ipak ona svojom metodom može dati korisnih rezultata i spoznaja, pa stoga valja upoznat i njezina načela i iskoristiti ih u analizama jezičnog izraza, i umjetničkoga i neumjetničkoga.

Lj. J.

O NEKIM »IZDAVAČKIM« I »TEHNIČKIM« GRIJEŠKAMA

Često puta, dakle s malo iznimaka, nalazimo u našoj dnevnoj štampi, pa i u književnim časopisima i listovima, na njihovu najupadljivijem mjestu, kao podnaslove članaka, neka pogrešna sklanjanja, što krši ne samo gramatička pravila,

Akademijine Objave na kraju šestoga dijela Rječnika godine 1910. Urednik Rječnika je sada dopisni član Akademije Stjepan Musulin, a pregledaju ga i odobravaju akademici D. Boranić i P. Skok.

Taj Rječnik je kulturna potreba ne samo za stručnjake filologe, nego i za svakoga kulturnoga radnika slavenskoga podrijetla, a osobito za Hrvate i Srbe. Kad to djelo bude dovršeno, njime će se ponositi ne samo Jugoslavenska akademija i hrvatski narod, nego i svi narodi Jugoslavije, jer će nas to djelo dostojno predstavljati u naučnom svijetu.

M. Hraste

Petar Guberina: Zvuk i pokret u jeziku, Zagreb 1952., str. 219.

U Maloj knjižnici Matice Hrvatske izašla je prošle jeseni pod gornjim naslovom knjiga Petra Guberine, profesora romanistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koja može zanimati i naše čitaoce. U njoj autor zahvaća u golemo područje jezičnog izraza s pomoću prirodnih elemenata zvuka i pokreta. Polazeći od osnovnih načela ženevske i praške lingvističke škole i proučavajući jezik u najužoj povezanosti s razvitkom ljudskoga društva, Petar Guberina iznosi u njoj rezultate svoga višegodišnjeg proučavanja jezičnog izraza ističući kao osnovnu postavku misao, da jezični izraz, i neumjetnički, i umjetnički, nije moguće shvatiti bez prirodnih elemenata zvuka i pokreta.

Guberinina knjiga sadržava pet poglavlja. U prvom poglavlju, koje obuhvaća gotovo polovinu knjige, autor raspravlja o dijalektskom jedinstvu i suprotnosti između zvuka i pokreta u prirodi i u jezičnom izrazu. Tu on prikazuje, kako su elementi pokreta i zvuka bili uvijek osnovni elementi ljudskog izraza uopće, a napose ljudskog jezičnog izraza. Elementi jezičnog izraza, koji imaju svoju jezičnu vrijednost na osnovi zvuka i pokreta, jesu: 1. intonacija, 2. intenzitet, 3. rečenični

tempo, 4. pauza, 5. mimika, 6. gesti i 7. stvarni kontekst. Ove elemente autor naziva skupnim imenom vrednotama govornog jezika.

Pošto je izložio, da je čovjek u svojem primitivnom stadiju razvitka mogao samo po prirodnom zvuku i pokretu imitirati, predstaviti i donekle zamijeniti pojedine materijalne stvarnosti, autor pokazuje, da razvitak zvuka i pokreta u jeziku ide paralelno s čovječjim razvitkom. U etapi artikulirane riječi, kako je mi poznajemo, spomenute vrednote govornog jezika nisu više samo sredstvo, da se ostvari glas artikulirane riječi, niti one predstavljaju, kao u prvoj etapi čovječjeg govora, u zvuku i pokretu nužnu formu jezičnog izraza. »Stvarna upotreba vrednota govornog jezika u etapi razvijene artikulirane riječi očituje se, služi kao izraz bogatijega materijalnog i duhovnog života društveno-individualnog čovjeka.« Ove vrednote govornog jezika svojom stalnom vezom sa zvukom i pokretom u prirodi mogu davati artikuliranim riječima nove vrijednosti, bogate tako riječi i uopće elemente jezičnog izraza, prema tome i sebe same. Vrednote govornog jezika postale su tako izražajni elementat produbljene ljudske misli i bogatijeg života ljudskih osjećaja, pa su onda na toj liniji razvoja mogle postati i izraz umjetničke misli, a umjetnička misao-izraz predstavlja, po mišljenju autora, najveći uspon čovjeka.

U okviru ovih osnovnih misli prof. Guberina u potanjoj analizi pokazuje, kako vrednote govornog jezika stvaraju nove semantičke i afektivne vrijednosti. Intonacija, intenzitet, pauza i rečenični tempo zvučni su elementi jezičnog izraza, a mimika i gesti jesu elementi pokreta u jezičnom izrazu. Zvučnim elementima ističemo pojedine riječi, služimo se njima za izražavanje emocionalnosti i za obuhvaćanje jezičnog izraza kao cjeline, dajemo riječi posebni kvalitet. Elementi pokreta jesu »sredstva, koja čovjek može po svom izboru upotrebiti, da bi izrazio kraće ili ekspresivnije, odnosno u isti